

Artur Kowalczyk

Bank Spółdzielczy we Włoszczowie

Banki spółdzielcze w czasach kryzysu

Wstęp

Wyniki banków spółdzielczych z 2008 r. dają powody do zadowolenia – wzrosły m.in. aktywa, wynik finansowy i rentowność. Znacznie wzrósł także poziom funduszy własnych. Na koniec 2008 r. (dane Komisji Nadzoru Finansowego) aktywa sektora bankowego stanowiły 1041,8 mld zł, co stanowiło niemal 3/4 aktywów sektora finansowego. Z tej perspektywy stabilność sektora bankowego (w tym bankowości spółdzielczej) ma decydujące znaczenie dla bezpieczeństwa systemu finansowego w Polsce oraz realizacji usług finansowych na rzecz gospodarki. Banki spółdzielcze w analitycznej ocenie Instytutu Badawczego Pentor są jednym ze znaczących, a na pewno bardziej rozpoznawalnych i godnych zaufania instytucji kredytowych w Polsce.

Bankowość spółdzielcza to główny kanał dystrybucji środków pomocowych państwa kierowanych do sektora rolniczego. W minionym okresie obsługiwały one 76% całego wolumenu kredytów preferencyjnych administrowanego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa¹. Ta szczególna rola „partnera finansowego” jest ważna nie tylko dla rolnictwa, ale również dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, osób fizycznych oraz jednostek samorządu terytorialnego. Dzisiejsze banki spółdzielcze to nowoczesne instytucje finansowe, dysponujące wykwalifikowaną kadram, siecią własnych bankomatów, oferujące usługi bankowości elektronicznej i internetowej, wyposażone technicznie nie gorzej niż banki komercyjne, będące własnością globalnych korporacji finansowych².

Pomimo trudnej sytuacji rynkowej, banki spółdzielcze pozostają w korzystnej kondycji finansowej i stale zwiększają akcję kredytową. Relacja kredytów do depozytów w bankach spółdzielczych, według stanu na koniec czerwca 2009 r., wynosiła 83,8%, natomiast w bankach komercyjnych – 122,5%. W związku z tym banki spółdzielcze posiadają 10–11 mld zł wolnych środków, które mogą

¹Myrczek J.: *Banki spółdzielcze istotnym i niezbędnym elementem systemu bankowego w Polsce*. Bank Wspólnych Sił nr 3/2009.

²Kulawik J.: *Spółdzielcy górą*. Bank i Rolnictwo nr 4/2009.

zaangażować w akcję kredytową i finansowanie gospodarki, w czasach gdy banki komercyjne utrudniają dostęp do finansowania swym klientom.

Celem artykułu jest przedstawienie sytuacji ekonomiczno-finansowej banków spółdzielczych w okresie od 30.06.2008 r. do 30.06.2009 r. Okres ten charakteryzował się kłopotami finansowymi wielkich instytucji finansowych i pojawieniem się kryzysu w sferze realnej gospodarki światowej, jak również w gospodarce polskiej. Analiza zostanie dokonana na podstawie danych z banków spółdzielczych zrzeszonych w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie. Jest to największe zrzeszenie, reprezentujące 60,4% liczby wszystkich banków spółdzielczych w Polsce.

Analiza została sporządzona na podstawie danych uzyskanych z Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie, a te z kolei na podstawie zbiorczych danych sprawozdawczych poszczególnych zrzeszeń oraz banku współpracującego. Szczegółowej analizy sytuacji banków spółdzielczych zrzeszonych z Bankiem BPS dokonano na podstawie danych sprawozdawczych przekazanych indywidualnie przez zrzeszone banki spółdzielcze w systemie WEBIS³ i COREP⁴.

Wyniki badań

W sektorze bankowości spółdzielczej według stanu na 30.06.2009 r. funkcjonowało 579 banków spółdzielczych, zrzeszonych z trzema bankami zrzeszającymi. Najwięcej banków zrzeszonych było w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie (BPS – 350 banków), następnie w Gospodarczym Banku Wielkopolski S.A. w Poznaniu (GBW – 151 banków) oraz w Mazowieckim Banku Regionalnym S.A. w Warszawie (MR Bank – 77 banków spółdzielczych). Poza tym, jeden z banków – Krakowski Bank Spółdzielczy (KBS) – funkcjonował poza zrzeszeniami, współpracując z bankiem BPS. Liczba banków spółdzielczych zrzeszona w poszczególnych bankach zrzeszających jest przedstawiona w tabeli 1.

Rozmiary działalności poszczególnych zrzeszeń mierzone wartością sumy bilansowej były największe w zrzeszeniu Banku Polskiej Spółdzielczości z uwagi na największą liczbę zrzeszonych banków spółdzielczych (tab. 2).

³Element systemu Bankowej Informacji Sprawozdawczej przeznaczony do przygotowywania comiesięcznych sprawozdań przez banki komercyjne, spółdzielcze i zrzeszające w zakresie sprawozdawczości własnej banku.

⁴Wprowadzony przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego standard sprawozdawczości dla banków, obowiązujący po wdrożeniu postanowień Nowej Umowy Kapitałowej. Sprawozdawczość COREP dotyczy adekwatności kapitałowej banku.

Tabela 1

Liczba banków spółdzielczych na 30.06.2009 r.

Pozycja danych	Sektor	BPS	GBW	MR Bank	KBS	Udział w sektorze (w %)			
						BPS	GBW	MR Bank	KBS
Liczba banków	579	350	151	77	1	60,4	26,1	13,3	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Tabela 2

Suma bilansowa sektora bankowości spółdzielczej na 30.06.2009 r.

Zrzeszenie	Suma bilansowa (mln zł)	Udział w sektorze (%)
BPS	32 049	55,4
GBW	17 143	29,7
MR Bank	7 120	12,3
KBS	1 482	2,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BPS.

Na koniec I półrocza 2009 r. suma bilansowa zrzeszonych w BPS banków spółdzielczych wynosiła 32 049 mln zł i stanowiła 55,4% sumy bilansowej całego sektora bankowości spółdzielczej. Banki spółdzielcze zrzeszone w GBW posiadały łączne aktywa w kwocie 17 143 mln zł, co stanowiło niecałe 30% aktywów sektora, natomiast zrzeszenie MR Banku dysponowało sumą bilansową w łącznej kwocie 7120 mln zł, tj. 12,3% aktywów sektora spółdzielczego. Największy bank spółdzielczy w Polsce (KBS) dysponował aktywami w wysokości 1482 mln zł, co stanowiło 2,6% aktywów sektora.

Średnia wartość aktywów netto przypadająca na 1 bank zrzeszony z BPS wynosiła 91 568 tys. zł, z GBW – 113 532 tys. zł, a z MR Bankiem – 92 466 tys. zł. Wielkość należności i zobowiązań w poszczególnych grupach banków spółdzielczych przedstawiają tabele 3 i 4.

Tabela 3

Należności sektora bankowości spółdzielczej na 30.06.2009 r.

Zrzeszenie	Należności brutto (mln zł)	Udział w sektorze (%)
BPS	19 412	52,7
GBW	11 712	31,8
MR Bank	4 915	13,3
KBS	808	2,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Tabela 4

Zobowiązania sektora bankowości spółdzielczej na 30.06.2009 r.

Zrzeszenie	Zobowiązania (mln zł)	Udział w sektorze (%)
BPS	26 991	55,5
GBW	14 313	29,5
MR Bank	6 086	12,5
KBS	1 215	2,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BPS.

Największym zrzeszeniem banków spółdzielczych w Polsce ze względu na wartość zarówno zobowiązań, jak i należności jest zrzeszenie BPS, skupiające odpowiednio 52,7% działalności kredytowej oraz 55,5% działalności depozytowej sektora bankowości spółdzielczej. Drugą grupą banków pod względem rozmiarów prowadzonej działalności są banki spółdzielcze zrzeszone w GBW, skupiające około 30% działalności. Najmniejszą grupą banków są banki spółdzielcze zrzeszone w MR Banku.

W dalszej części opracowania analizie zostaną poddane jedynie banki spółdzielcze zrzeszone w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie. W analizowanym okresie (czerwiec 2008 – czerwiec 2009) liczba banków spółdzielczych zrzeszonych z BPS nie zmieniła się i wynosiła 350. Wartość aktywów netto, obrazująca skalę działania zrzeszonych banków spółdzielczych, według stanu na 30.06.2009 r. wynosiła 32 048,7 mln zł.

Tabela 5

Suma bilansowa banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS

Wyszczególnienie	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	2005/2003	2005/2004
	mln zł	mln zł	mln zł	%	%
Suma bilansowa	29 141,6	31 130,3	32 048,7	10,0	3,0

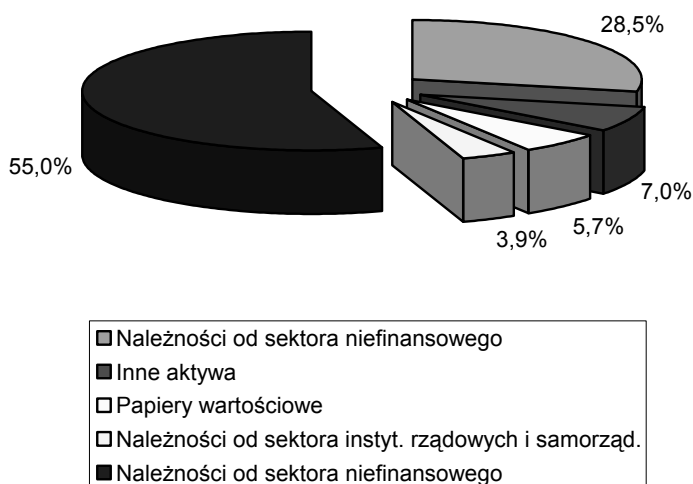
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

W porównaniu ze stanem na koniec czerwca 2008 r. banki odnotowały wzrost skali działania, wyrażający się zwiększeniem sumy aktywów netto o 10,0%, tj. o ponad 2,9 mld zł. Istotny wpływ na osiągnięcie tej pozycji miał przyrost wolumenu depozytów w związku z pozyskaniem środków od instytucji samorządowych i rządowych, a także wzrost lokat od klientów indywidualnych. W okresie I półrocza 2009 r. suma bilansowa zwiększyła się o 3,0% (w porównaniu z I półroczem 2008 r. przyrost sumy bilansowej był mniejszy o 6,2 p.p.). Wartość sumy bilansowej według stanu na 30.06.2009 r. wykazywana przez poszczególne banki zawierała się w przedziale od 12 944 tys. zł do 1 231 788 tys.

zł. Najmniejszy z banków spółdzielczych zrzeszenia był więc prawie 100 razy mniejszy od największego. Średnia wartość sumy bilansowej przypadająca na 1 bank wynosiła 91 568 tys. zł.

Najliczniejszą grupą są banki spółdzielcze o sumie bilansowej zawierającej się w przedziale 50–100 mln zł. Banków takich na koniec czerwca 2009 r. było 112. Systematycznie rosła liczba banków największych pod względem sumy bilansowej. Grupa banków spółdzielczych o sumie bilansowej zawierającej się w przedziale 100–200 mln zł liczyła 59 banków, natomiast powyżej 200 mln zł – 32 banki. Odnotowano systematyczny wzrost liczby banków największych.

W strukturze aktywów banków spółdzielczych największy udział stanowiły należności od sektora niefinansowego (55,0%) oraz należności od sektora finansowego (28,5%). Kolejnymi pozycjami były papiery wartościowe – 5,7%, należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych – 3,9% oraz aktywa trwałe – 3,9%. Strukturę aktywów banków spółdzielczych na 30.06.2009 r. przedstawia rysunek 1.

Rysunek

Struktura aktywów banków spółdzielczych wg stanu na 30.06.2009 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Wartość należności od sektora finansowego według stanu na 30.06.2009 r. wynosiła 9 120,8 mln zł i w porównaniu z I półroczem 2008 r. uległa zwiększeniu o 843,7 mln zł, tj. o 10,2%. W nieco większym stopniu wzrosły należności od sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych (tab. 6).

Zmniejszyła się wartość papierów wartościowych – o 12% w stosunku do I półrocza 2008 r. Świadczy to o większym zaangażowaniu pozyskanych depozytów w kredyty, kosztem zaangażowania wolnych środków w lokaty bankowe oraz pa-

Tabela 6

Należności oraz papiery wartościowe banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS

Wyszczególnienie	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	2005/2003	2005/2004
	mln zł	mln zł	mln zł	%	%
Należności od sektora finansowego	8 277,1	9 180,7	9 120,8	110,2	99,3
Należności od sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych	16 732,0	17 636,7	18 889,1	112,9	107,1
Papiery wartościowe	2 060,0	2 205,7	1 812,7	88,0	82,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

pierzy wartościowe. Możliwe to było dzięki posiadaniu przez banki spółdzielcze prawidłowego stosunku depozytów do kredytów. Pomimo większego zaangażowania się w akcję kredytową, banki spółdzielcze posiadają wystarczającą nadwyżkę wolnych środków, aby zapewnić utrzymanie nadzorczych miar płynności na ustalonym poziomie⁵.

Suma należności od sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych zwiększała się systematycznie. Na koniec I półrocza 2009 r. wynosiła ona 18 889,1 mln zł i w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego zwiększyła się o 2157,1 mln zł, tj. o 12,9%. Udział tej pozycji w sumie bilansowej wynosił 58,9% i wzrósł w ostatnim roku o 1,5 p.p.

Głównym źródłem ryzyka w zrzeszonych bankach spółdzielczych, podobnie jak w całym sektorze bankowym, są ekspozycje kredytowe sektora niefinansowego. W portfelu kredytowym banków spółdzielczych największą wartościowo pozycję stanowią kredyty dla rolników indywidualnych, następnie kredyty dla osób prywatnych, a także przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni. W ciągu ostatnich 12 miesięcy uległa zmianie struktura należności od sektora niefinansowego. Zwiększył się udział należności od osób prywatnych (z 24,1 do 25,4%), przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni (z 22,9 do 24,5%). Zmniejszył się natomiast udział należności od rolników indywidualnych (z 34,7 do 32,0%). Świadczy to o coraz większej uniwersalności oferty banków spółdzielczych, która kierowana jest nie tylko do rolników indywidualnych, ale też coraz częściej do klientów niezwiązanych z obszarami wiejskimi i produkcją rolniczą.

⁵Uchwała nr 9/2007 KNF z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności.

Należności zagrożone brutto zrzeszonych banków spółdzielczych według stanu na 30.06.2009 r. osiągnęły wartość 593 mln zł (tab. 7). W analizowanym okresie nastąpił ich wzrost o 61,6 mln zł, tj. o 11,6%.

Tabela 7

Należności zagrożone banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS

Wyszczególnienie	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	2005/2003	2005/2004
	mln zł	mln zł	mln zł	%	%
Należności brutto od sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych	17 218,5	18 141,9	19 411,6	112,7	107,0
Należności zagrożone brutto	531,4	548,3	593,0	111,6	108,2
w tym: a) poniżej standardu	116,6	125,1	152,4	130,7	121,8
b) wątpliwe	94,2	95,7	95,2	101,1	99,5
c) stracone	320,6	327,5	345,4	107,7	105,5
Udział należności zagrożonych w należnościach brutto (%)	3,09	3,02	3,05	–	–
Pokrycie należności zagrożonych rezerwą celową (%)	51,85	51,36	47,81	–	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Zwiększenie stanu należności zagrożonych odnotowano już na koniec 2008 r., kiedy nastąpił ich wzrost o 16,9 mln zł, tj. o 3,2% w stosunku do końca I półrocza 2008 r. Z kolei I półrocze 2009 r. charakteryzowało się znacznie większym przyrostem stanu należności zagrożonych, gdyż wzrosły one o 44,7 mln zł, tj. o 8,2%.

Wskaźnik udziału kredytów zagrożonych w należnościach ogółem utrzymywał się na dobrym poziomie i wynosił na koniec I półrocza 2009 r. 3,05%, jednakże w porównaniu z początkiem roku uległ pogorszeniu o 0,03 p.p. Niewielki wzrost wskaźnika wiąże się z szybszym przyrostem należności ogółem. Nadal jednak wskaźnik jakości kredytów jest na dobrym poziomie, choć w okresach następnych należy spodziewać się jego pogorszenia z uwagi na możliwe pogorszenie się sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców.

W analizowanym okresie zmniejszeniu uległo pokrycie należności zagrożonych rezerwami celowymi (z 51,85 do 47,81%). Należy sądzić, że konieczność utworzenia rezerw celowych na należności zagrożone wpłynie niekorzystnie na osiągnięcie w następnych okresach wyniki finansowe.

Według stanu na koniec I półrocza 2009 r. kwota papierów wartościowych posiadanych przez zrzeszone banki spółdzielcze wynosiła 1812,7 mln zł i w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego zmniejszyła się o 12% (tab. 6). Obserwowany spadek inwestycji w papiery wartościowe związany był z rozwojem akcji kredytowej, która jest wciąż bardziej rentowna.

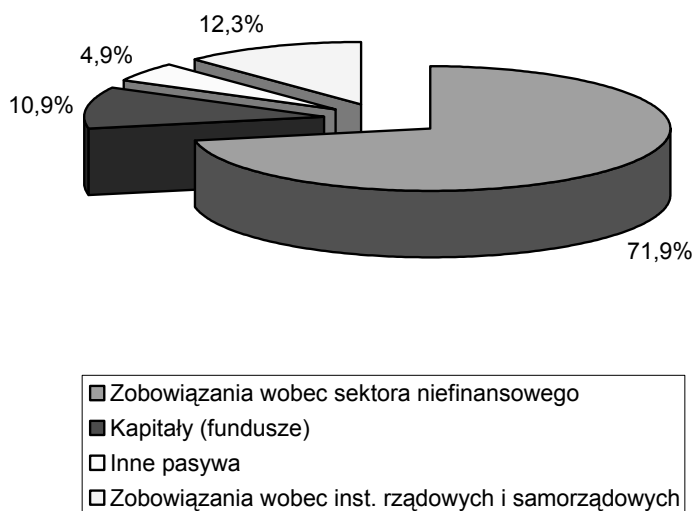
Należy podkreślić, że tylko 11 banków spółdzielczych posiadało środki ulokowane w jednostkach uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, a kolejne 7 banków posiadało w swym portfelu akcje spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych. Udział tych instrumentów w portfelu papierów wartościowych był nieznaczny i wynosił 2,02%. Tak więc banki spółdzielcze wykazywały się dużą ostrożnością w inwestowaniu w ryzykowne instrumenty finansowe, charakteryzujące się dużą zmiennością cen. Głównymi pozycjami były lokaty międzybankowe oraz bezpieczne obligacje skarbowe i bony skarbowe.

W kategorii należności od sektora finansowego największą pozycję stanowią lokaty międzybankowe, głównie składane w banku zrzeszającym, co wynika z konieczności przestrzegania zapisów umowy zrzeszenia. Ich stan w analizowanym okresie uległ zwiększeniu o 843,7 mln zł, tj. o 10,2%. Niemniej jednak należy zauważyć, że stan na koniec I półrocza 2009 r. był niższy od stanu z początku roku o 59,9 mln zł. Spowodowane to było przede wszystkim wycofaniem depozytów z banków przez rolników indywidualnych w celu inwestowania środków w produkcję rolniczą. Zjawisko zmniejszania depozytów w bankach spółdzielczych, a co za tym idzie stanu lokat międzybankowych w I półroczu każdego roku jest obserwowane od kilku lat.

Pozycja pasywów stanowi podstawę do zwiększania możliwości rozszerzania działalności kredytowej. Ograniczenia w tej działalności związane są z niewystarczającym poziomem funduszy własnych w niektórych bankach oraz depozytów stabilnych, a także obowiązkiem utrzymywania nadzorczych miar płynności na wymaganym poziomie. Strukturę pasywów banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS przedstawia rysunek 2.

Według stanu na 30.06.2009 r. największy udział w strukturze pasywów stanowiły zobowiązania wobec sektora niefinansowego – 71,9%, zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych – 12,3% oraz kapitały i zobowiązania podporządkowane – 10,9%.

Zobowiązania wobec sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych są podstawowym źródłem finansowania działalności banków spółdzielczych. Według stanu na 30.06.2009 r. wynosiły one 26 990,7 mln zł

Rysunek 2

Struktura pasywów banków spółdzielczych wg stanu na 30.06.2009 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

i stanowiły 84,2% sumy bilansowej. Zobowiązania te miały zdecydowany wpływ na poziom sumy pasywów. W analizowanym okresie wzrosły o 2440,3 mln zł, tj. o 9,9%. Baza depozytowa banków spółdzielczych w tym okresie charakteryzowała się mniejszą dynamiką wzrostu niż w okresie poprzednim (I półrocze 2006 – I półrocze 2007). Przyrost wielkości depozytów wyniósł bowiem wtedy ponad 17%. W I półroczu 2009 r. dynamika działalności depozytowej wynosiła 101,8%, wobec 107,4% w roku poprzednim (tab. 8).

Tabela 8

Zobowiązania banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS

Wyszczególnienie	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	2005/2003	2005/2004
	mln zł	mln zł	mln zł	%	%
Zobowiązania wobec sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych	24 550,4	26 524,1	26 990,7	109,9	101,8
Zobowiązania wobec sektora finansowego	384,7	446,1	437,0	113,6	98,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Struktura depozytów od sektora niefinansowego wyraźnie wskazywała na osoby prywatne jako główne źródło pozyskiwania środków (70,8%). Kolejnymi grupami byli rolnicy (10,9%), przedsiębiorstwa i spółki oraz spółdzielnie (7,6%), a także przedsiębiorcy indywidualni (6,4%). Należy zaznaczyć, że banki spółdzielcze są dość znacznie zróżnicowane pod względem struktury bazy depozytowej, na co główny wpływ ma otoczenie gospodarcze, w jakim działają (tereny wiejskie, miejskie, rozwinięty przemysł itd.).

Fundusze własne banków zrzeszonych wg stanu na 30.06.2009 r. osiągnęły wartość 3416,1 mln zł (tab. 9). W analizowanym okresie nastąpił znaczny wzrost funduszy własnych w bankach spółdzielczych, z poziomu 2900,7 mln zł na koniec I półrocza 2008 r. do 3416,1 mln zł na koniec I półrocza 2009 r., tj o 17,8%. Tak duży przyrost funduszy własnych był wynikiem przekazania większości wypracowanych wyników finansowych z 2008 r. na fundusze (głównie zasobowy).

Tabela 9

Fundusze własne banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS

Wyszczególnienie	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	2005/2003	2005/2004
	mln zł	mln zł	mln zł	%	%
Fundusze własne:	2900,7	2931,4	3416,1	117,8	116,5
– podstawowe	2735,3	2757,8	3190,7	116,6	115,7
– uzupełniające	198,0	202,7	225,4	113,8	111,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Średnia wartość funduszy własnych banków spółdzielczych wynosiła 9,8 mln zł. Jednakże na początku 2009 r. kilkadziesiąt banków posiadających najniższe fundusze miało problem z wypełnieniem obowiązkowego wymogu 1 mln euro. Umocnienie złotego względem euro w drugim kwartale 2009 roku skutkowało coraz mniejszą liczbą banków posiadających fundusze niższe od wymaganego poziomu.

Współczynnik wypłacalności całej grupy zrzeszonych banków spółdzielczych na 30.06.2009 r. ukształtował się na poziomie 14,70% (tab. 10).

Tabela 10

Współczynnik wypłacalności banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS (%)

Wyszczególnienie	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009
Współczynnik wypłacalności	14,66	13,96	14,70

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Współczynnik wypłacalności zanotowany na koniec I półrocza 2009 r. był na poziomie niemal identycznym jak na koniec I półrocza 2008 r. Znaczny

wzrost współczynnika wypłacalności w stosunku do końca 2008 r. był wynikiem zaliczania w I półroczu 2009 r. do funduszy własnych bardzo dobrych wyników finansowych osiągniętych w 2008 r.

Na koniec czerwca 2009 r. trzy banki wykazały współczynnik wypłacalności na poziomie niższym od wymaganego poziomu 8%. Dwa spośród tych banków były w trakcie procesu łączenia z innymi bankami spółdzielczymi, a trzeci opracował program postępowania naprawczego. Współczynnik wypłacalności poniżej 10% wykazywało 6 banków, co stanowiło 1,71% banków zrzeszonych z Bankiem BPS S.A., natomiast najliczniejszą grupą były banki o współczynniku wypłacalności w przedziale 10–20% – 227, tj. 64,86% zrzeszonych banków.

Wynik finansowy brutto wypracowany przez zrzeszone banki spółdzielcze w I półroczu 2009 r. wyniósł 257 657 tys. zł i był niższy od wypracowanego w analogicznym okresie roku ubiegłego o 81 992 tys. zł, tj. o 24,14% (tab. 11).

Tabela 11

Wyniki finansowe banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS

Wyszczególnienie	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	2005/2003	2005/2004
	mln zł	mln zł	mln zł	%	%
Wynik finansowy brutto	339,6	635,1	257,7	75,9	40,6
Wynik finansowy netto	279,1	502,4	205,5	73,6	40,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Wynik finansowy netto na 30.06.2009 r. był niższy o 26,4% od wyniku wygenerowanego w analogicznym okresie roku poprzedniego. Średni wynik finansowy przypadający na 1 bank zrzeszony wyniósł 587 tys. zł. Wynik finansowy powyżej średniej został wypracowany przez 118 zrzeszonych banków, czyli 33,7%. Najwyższy zysk netto osiągnięty wg stanu na koniec czerwca 2009 r. wykazany przez zrzeszone banki spółdzielcze wyniósł 5006 tys. zł.

W związku z osiąganymi niższymi wynikami finansowymi pogorszeniu uległy podstawowe wskaźniki informujące o efektywności działania banków spółdzielczych (tab. 12).

W analizowanym okresie zmniejszył się udział wyniku z tytułu odsetek na rzecz wyniku z tytułu prowizji. Było to następstwem malejących marż bankowych, spowodowanych głównie zaciętą walką o depozyty klientów, a będącą efektem problemów płynnościowych niektórych banków komercyjnych i braku możliwości uzyskania płynności z innych banków. Obniżeniu uległa rentowność kapitału (z 22,53 do 15,28%) oraz nastąpił wzrost obciążenia wyniku działalności bankowej kosztami działania.

Tabela 12

Podstawowe wskaźniki banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS (%)

Wskaźnik	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009
Udział wyniku z tytułu odsetek w wyniku działalności bankowej	74,41	74,82	70,86
Udział wyniku z tytułu prowizji w wyniku działalności bankowej	24,89	24,37	27,96
Obciążenie wyniku działalności bankowej kosztami działania	59,51	61,92	66,57
Rentowność kapitału netto	22,53	18,54	15,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BPS.

Wnioski

Celem artykułu było przedstawienie sytuacji ekonomiczno-finansowej sektora bankowości spółdzielczej w Polsce. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. W bankach spółdzielczych zrzeszonych z Bankiem BPS w okresie czerwiec 2008 – czerwiec 2009 nastąpił znaczny rozwój prowadzonej działalności mierzonej poziomem sumy bilansowej, która była wyższa o 10,0% niż rok wcześniej.
2. Suma należności od sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych w analizowanym okresie wzrosła o 12,9%. Korzystna relacja depozytów do kredytów pozwala ponadto na dalsze rozwijanie akcji kredytowej zarówno dla dotychczasowych, jak i nowych klientów.
3. Należności zagrożone w okresie 12 miesięcy wzrosły o 11,6%. Na koniec czerwca 2009 r. udział należności zagrożonych w należnościach ogółem zmniejszył się o 0,04 p.p. ze względu na szybszy wzrost należności ogółem. Wskaźnik jakości portfela kredytowego na 30.06.2009 r. wynosił 3,05% i był znacznie niższy niż w bankach komercyjnych.
4. Zaangażowanie banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS w ryzykowne instrumenty rynku kapitałowego wynosiło 36 657 tys. zł i stanowiło jedynie 2,02% łącznej kwoty papierów wartościowych posiadanych przez banki spółdzielcze.
5. Wynik finansowy netto wygenerowany przez zrzeszone banki spółdzielcze był niższy o 26,4% niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Był to między innymi efekt osiągniętego niższego wyniku działalności bankowej oraz wyższych kosztów działania.
6. Współczynnik wypłacalności uzyskany przez zrzeszone banki spółdzielcze na dzień 30.06.2009 r. wynosił 14,70% i zapewniał bezpieczeństwo ich funkcjonowania.

Literatura

- KULAWIK J.: *Spółdzielcy górą*. Bank i Rolnictwo, nr 4/2009.
- MÜLLER A.: *Globalizacja – mit czy rzeczywistość*. [w:] *Globalizacja od A do Z*, NBP, 2004.
- MYRCZEK J.: *Banki Spółdzielcze istotnym i niezbędnym elementem systemu bankowego w Polsce*. Bank Wspólnych Sił, nr 3/2009.
- ORECHWA-MALISZEWSKA E., WOROBIJ E.: *Sprawozdawczość i analiza finansowa banku*. Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2004.
- Praca zbiorowa: *Bank Spółdzielczy w warunkach gospodarki rynkowej*. FAPA, Warszawa 1996.
- WĄSOWSKI W.: *Ekonomia i finanse banku komercyjnego w zarysie*. Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2002.
- ZALESKA M.: *Współczesna bankowość. Teoria i praktyka*. Difin, Warszawa 2007.

The cooperatives bank in times of financial crisis

Abstract

The paper deals with the analysis of the cooperatives bank sector performance in Poland and was surveyed in 30.06.2008–30.06.2009. The research sample covered 60% participation of this sector in Poland and was based on Cooperative Bank Association data. During the research period recorded growing tendency of dynamic development of cooperative banks activity, measured by the level of the balance sum. The profitable relation between deposit and credit value allow to continue financial services, mainly for the credit activity development. The application of conservatism activity in cooperatives bank and strategy of avoiding involvement in risky instruments on capital market, assured high level of security performance.

